

Asia: VN/28640/2020-TEM-1

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

- **Yleinen palaute esitysluonnoksesta**

Hämeen TE-toimisto kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesitysten johdosta. Esitetyt muutokset vaikuttavat pääpiirteissään tarkoituksenmukaisilta ja ajatus kuntakokeilun ohjauksesta on kirkastunut esityksessä. Kommentoimme erityisesti työttömyysturvatehtävien laajempaa siirtoa ja asiakassiirtojen mahdollistamista kuntakokeilun aikana.

1) Työttömyysturvatehtävien laajempi siirto

Pidämme esitystä lähtökohtaisesti erittäin kannatettavana. Nykyinen työnjako työttömyysturva-asiantuntijoiden ja peruskäsittelyn asiantuntijoiden välillä on koettu pääpiirteittäin toimivaksi ja esityksen perusteella työttömyysturva-asioiden käsittely ei tässä mielessä juurikaan poikkeaisi nykytilanteesta, kun asiantuntijakäsittely jää joka tapauksessa TE-toimistoon. On luontevaa, että vähäistä harkintaa edellyttävät lausunnot annettaisiin kunnissa; ja toki TE-toimiston joustavan toiminnan kannalta on sitä parempi, mitä laajemmin kuntakokeiluun liittyvä lausuntotyö siirtyy kuntiin. Myös asiakkaan sujuvan palvelun näkökulmasta on suositeltavaa, että henkilöasiakkaan asioita pirstotaan mahdollisimman vähän eri tahojen käsiteltäviksi. Tulisikin välttää tilanteita, joissa kuntakokeilun asiakkaan lausuntoasioita siirrellään edestakaisin TE-toimiston ja kuntakokeilun välillä. Toki muutos aiheuttaa osaamisen kasvattamisen tarvetta kuntakokeiluissa mutta työmäärän lisääntyminen on pientä, joten resurssien siirtotarpeita ei pitäisi syntyä. Palveluprosessia selkeyttää ja lausunnonantoa nopeuttaa myös se, että taho, joka asiakkaan kohtaa – kunnan asiakkaan kohdalla kuntakokeilun työntekijä – tekee selvityspyynnön työvoimapoliittista lausuntoa varten. Lausunnon perusteena oleva harkinta ja ratkaisut ovat varmasti oikeampia ja hyväksyttävämpiä asiakkaankin näkökulmasta silloin, kun ne tapahtuvat asiakkaan asiaa hoitavan virkailijan kanssa: hänen, joka asiakkaan tilanteen tuntee ja on tutustunut asiaa koskeviin asiakirjoihin. Kuntakokeilujen ensimmäisen puolen vuoden ajan tilanne on hieman erikoinen, kun lausunnon antaa TE-toimiston virkailija, joka ei tunne asiakkaan tilannetta eikä ole nähnyt tilanteeseen mahdollisesti liittyviä asiakirjoja mutta ottaa silti vastuun lausunnon.

Korostamme osaamisen merkitystä erilaisia työvoimapolitiittisia lausuntoja annettaessa, minkä vuoksi ehdotamme, että uutta alkavaa omaa työtä ja uutta alkavaa yritystoimintaa koskeva lausunnonanto osoitettaisiin TE-toimiston asiantuntijakäsittelyyn. Nämä asiaryhmät on koodattu peruslausunnoiksi mutta alkuperäinen Uudenmaan ELY:n oikeudellisen tuen suositus on ollut, että niitä kohdeltaisiin asiantuntijatyönä. Käsityksemme mukaan maassa vaihtelee alueittain, lausutaanko kyseiset asiat perus- vai asiantuntijakäsittelyssä, ja kokemustemme perusteella lausunnoissa on esiintynyt suhteellisen runsaasti virheellisyyksiä, kun lausunto on annettu peruskäsittelyssä. Näissä käytännössä haastavissa asiaryhmissä on saatujen tietojen perusteella usein epäselvää, millainen toiminta on katsottava omaksi työksi ja millainen yritystoiminnaksi.

Pohdimme tässä yhteydessä lisäksi, saavatko kuntakokeilun työntekijät tarpeelliset oikeudet Uspasianhallintajärjestelmään lausuntoja koskevien valitusten käsittelyä ja arkistointia varten. Pidämme tärkeänä arkistoinnin lainmukaista järjestymistä erityisesti siltä varalta, että kunnille siirtyvät työt palaavat TE-toimistoon kuntakokeilujen päätyttyä.

2) Asiakkuuden siirtäminen kokeilun aikana

Asiakassiirto toiseen kuntaan tai TE-toimistoon on yksittäisen asiakkaan kohdalla epäilemättä merkityksellinen – eritoten kielellisistä syistä – mutta takaisinsiirron TE-toimistoon tulisi jäädä marginaaliseksi ilmiöksi, jotta kuntakokeilujen tarkoitusta ei tehdä tyhjäksi. Siirtomahdollisuudella tulisi olla selkeät kriteerit myös asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta. Esityksessä mainittu epätarkoituksenmukainen asiakassuhde on hyvin monitulkintainen käsite ja vaikka esimerkit esityksessä vaikuttavat asiallisilta, ne eivät välttämättä rajaa tulkintaa epätarkoituksenmukaisesta asiakassuhteesta. Esitämme, että kriteereitä tarkennetaan lainvalmisteluaineistoon tulkintatilanteita silmällä pitäen.

Esitämme edelleen, että hallituksen esityksessä kiinnitetään aivan erityistä huomiota säännöselähdotuksessa mainittuun asiakassiirron mahdollistavaan muuhun perusteltuun syyhyn. Säännöksen mainittua osaa voitaisiin harkita pois jätettäväksikin ottaen huomioon myös epätarkoituksenmukaista asiakassuhdetta koskevan edellytyksen, joka lienee poikkeustilanteita ajatellen jo kattava, mutta vähintään perusteelta tulisi edellyttää painavuutta. Hallituksen esityksessä olisi syytä kirkastaa, millaisia harvinaisia tilanteita säännöksellä voitaisiin tarkoittaa. Vedottaessa muuhun perusteltuun syyhyn asiakassiirron tueksi ei esimerkiksi asiakkaan mieltymystä asiointipaikasta voida mielestämme katsoa hyväksyttäväksi syyksi toimenpiteelle.

Teknisenä ongelmana näemme asiakassiirtojen yhteydessä kysymyksen siitä, kuinka käsitellään tilanne, jossa henkilö on ollut kuntakokeilussa ja siirretty takaisin TE-toimistoon, minkä jälkeen asiakkaan työnhaku katkeaa. Asiakkaan ilmoittautuessa uudelleen työnhakijaksi Oma asiointi - palvelu ohjaa asiakkaan jälleen kuntakokeiluun automaattisesti, mikäli kriteerit hänen osaltaan täyttyvät.

3) Muut muutokset

Esitys vaikuttaa muilta osin asialliselta. URA-järjestelmän käyttäjäoikeuksien lisääminen kuntien lisäksi kuntayhtymille on ehdottomasti asianmukaista, sillä eräillä alueilla kunnat ovat muodostaneet

sellaisia kuntayhtymiä, että virkamiehet, joiden toimialueeseen esityksen mukaiset kuntakokeilua koskevat asiat kuuluvat, ovat nimenomaan kuntayhtymissä. Lakimuutoksessa vaikuttaa erikoiselta kohta, jonka mukaan TE-toimiston asiakasrekisteristä (Ura) puhuttaessa käyttöoikeuden voi saada virkamies mutta TYP-järjestelmän osalta myös työsuhteessa oleva henkilö. Ratkaisu vaikuttaa ristiriitaiselta, kun TYP-järjestelmä on käsittääksemme Ura-järjestelmän osa (joskin erillinen järjestelmä sinänsä). Pohdimme, mistä mainitussa erottelussa on tarkalleen ottaen kyse; onko tarkoituksena jostain syystä korostaa virkavastuuta?

- **Kommentit julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muutosehdotuksista (2. lakiehdotus)**

Esitys vaikuttaa onnistuneelta. On luontevaa, ettei TE-toimiston tai kunnan harkintaan perustuvasta kulukorvauksen epäämisestä ole mahdollista valittaa siltä osin kuin ratkaisu on tehty harkintavallan puitteissa, sillä kyse ei ole oikeudellisesta vaan tarkoituksenmukaisuusharkinnasta. Tuomioistuini näissä tapauksissa voisi käytännössä muuttaa kunnan tai TE-toimiston ratkaisua. Katsomme niin ikään, että asiaa koskeva muu muutoksenhaku on perusteltua tehdä esitetyllä tavalla työttömyysturvalain mukaisesti siten, että prosessi on yhteneväinen lakisääteistä kulukorvausta koskevan muutoksenhaun kanssa.

- **Kommentit työttömyysturvalain muutosehdotuksesta (3. lakiehdotus)**

Pidämme kannatettavana, että pykälän sanamuotoa kirkastetaan esityksen mukaisesti siten, että on selvää, ettei asiakas voi välttyä palvelun velvoittavuudelta jättämällä hakematta kulukorvausta.

- **Kommentit työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muutosehdotuksista (4. lakiehdotus)**

Esitetty muutos on käytännön TYP-sidosryhmäyhteistyön kannalta välttämätön. Pohdimme tässä yhteydessä, kuinka TYP-järjestelmän kanssa tulisi toimia lain voimaantuloon saakka. Esityksen mukainen laki järjestelmän laajennettuine käyttöoikeuksineen tulisi voimaan kesäkuussa. Näin ollen muulla kuin virkamiehellä ei olisi edelleenkaan oikeutta tehdä kirjauksia TYP-järjestelmään maaliskuu- ja kesäkuun välillä, mikä on käytännössä ongelmallista. Olisiko edelleen myös niin, että TYP-järjestelmän käyttöoikeudet olisivat maaliskuu- ja kesäkuun välillä ainoastaan sellaisella virkamiehellä, jonka asiakkaista vähintään puolet ovat TYP-asiakkaita. Noudattameko nykyistä, korjaukseen menevää ohjeistusta kesäkuuhun saakka, minkä jälkeen oikeuksia on haettava uudelleen?

